

Спеціалізованій вченій раді Д 35.051.01
Львівського національного університету
імені Івана Франка

ВІДГУК

офіційного опонента

Наконечної Юлії Леонідівни

кандидата економічних наук, доцента

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

на дисертаційну роботу Задворних Сергія Сергійовича

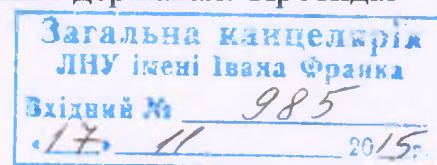
на тему: «Фінансова політика держави у забезпеченні детінізації економіки
України»,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
зі спеціальності 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит

**Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами,
планами, темами**

З огляду на масштаби тінізації, її національні особливості та характер, а також деструктивні наслідки не лише для фінансової, але й для соціальної сфери, необхідною є розробка дієвих заходів щодо підвищення фінансової безпеки держави. Лише в умовах фінансової стабільності і стійкості може бути забезпечений належний життєвий рівень, здійснюватися ефективна бюджетна, податкова, боргова, соціальна, грошово-кредитна політика держави, оскільки фінансова безпека країни є кінцевим результатом, а детінізація економіки підґрунтям для неї. Це забезпечить привабливість України в економічній сфері на міжнародній арені, а також реалізацію задекларованого в Україні євроінтеграційного вектору розвитку. Отже, детінізація економіки є пріоритетним завданням фінансової політики уряду. Дієвим кроком для вирішення цього завдання може стати комплексне реформування фінансової системи, зокрема бюджетно-податкової, запобігання новітнім формам та схемам ухилення від оподаткування в умовах трансформації міжнародних кредитних відносин.

Тіньова економіка має глибокий структурний характер та притаманна всім країнам світу, хоч і відрізняється за обсягами в різних державах. Протидія

тінзації та корупції є стратегічними завданнями державної політики в Україні, що задекларовано в Національній антикорупційній стратегії на 2011-2015 рр., а також обумовило створення Національного антикорупційного бюро. Проте високий рівень тінзації за останні роки свідчить про недосконалість фінансової політики держави у цій сфері. Крім того, окремі аспекти тінзації фінансових ресурсів залишаються без уваги. Подальшого вирішення потребують проблеми фінансової кіберзлочинності, бізнес-піратства оскільки цей сектор тіншової економіки швидко розвивається в глобалізованій фінансовій системі.

Зважаючи на значний науковий інтерес до проблеми детінізації економіки, доцільним є розроблення теоретичних і методико-прикладних рекомендацій саме для удосконалення фінансової політики держави в умовах тінзації. Тому можна зазначити, що обрана тема дисертаційної роботи Задворних Сергія Сергійовича, яка присвячена фінансовій політиці держави у забезпеченні детінізації економіки, є актуальною та вчасною.

Тема дисертації відповідає науковим напрямкам кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету: «Економічні основи модернізації регіональних господарських комплексів в інвестиційно-інноваційному напрямі» (номер державної реєстрації № 0112U1704), де автором було обґрунтовано шляхи наповнення бюджетів різних рівнів за рахунок зменшення рівня тіншових фінансових потоків.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та автореферату дозволяє дійти висновку, що сформовані автором висновки і запропоновані рекомендації та наукові положення, характеризуються достатньо високим рівнем достовірності і обґрунтованості, що підтверджується ретельним вивченням та аналізом зарубіжних та вітчизняних літературних джерел щодо фінансової політики держави у детінізації економіки України та іншими суміжними питаннями, коректним використанням і логічним узгодженням класичних положень теорії фінансів, застосуванням методів дослідження і тематичного статистичного матеріалу, теоретичною та експериментальною перевіркою розробок на основі їх апробації на міжнародних науково-практичних

конференціях, а також розрахунок відповідних показників та одержання результатів як на рівні держави, так і окремої галузі.

У дисертації виконано аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової практики щодо особливостей тінізації в Україні і на його основі здійснено узагальнення щодо ознак вітчизняної тінізації (с. 24-25 дисертації); розроблено періодизацію етапів тіньової економіки в світі та Україні з врахуванням етапів розвитку тінізації фінансових потоків і їх особливостей від виникнення до сучасності (с. 37-43 дисертації, автореферат с. 6-7); визначено інструменти фінансової політики щодо детінізації зарубіжних країн та з'ясовано їх дієвість (с. 59, додаток А дисертації); удосконалено методику розрахунку рівня тіньової економіки в Україні, яку доведено до рівня практичного застосування у сфері готельно-ресторанного бізнесу (с. 77-86 дисертації, с. 7-8 автореферату); удосконалено наукові підходи щодо оцінювання обсягів тіньової економіки за рахунок об'єднання 44 методів в шість груп та розподілу їх за рівнями застосування: державному, місцевому (с. 70-72 дисертації, с. 9 автореферату); удосконалено науково-теоретичні підходи до підвищення ефективності функціонування адміністративних структур щодо забезпечення детінізації фінансових потоків (с. 94-101 дисертації, с. 9-11 автореферату); з'ясовано прагматику фінансової складової нормативно-правової бази щодо детінізації економіки (с. 111-116 дисертації); виявлено доміанти фінансової політики держави щодо зменшення обсягів тіньових потоків (с. 123 дисертації); удосконалено фінансовий механізм запобігання відмиванню «брудних грошей» (с. 146 дисертації); розроблено рекомендації щодо імплементації у вітчизняну практику зарубіжного досвіду по боротьбі з тінізацією фінансових потоків (с. 169-170 дисертації, с. 12, 14 автореферату).

При виконанні дослідження використано такі методи: системний (при дослідженні класифікацій оцінки рівня тіньової економіки та аналізі діяльності адміністративних структур щодо детінізації фінансових потоків в Україні); статистичний та порівняння (при здійсненні оцінки ефективності чинної методики розрахунку рівня тіньової економіки в Україні, а також при дослідженні можливості імплементації зарубіжного досвіду детінізації фінансових потоків в Україні); історичний (при формуванні етапів розвитку тіньової економіки); економіко-математичного моделювання (при розробці моделі підвищення ефективності функціонування адміністративних структур

щодо детінізації фінансових потоків в Україні; розрахунку коефіцієнта тінзації валової доданої вартості у сфері готельно-ресторанного бізнесу; обґрунтуванні напрямів фінансової політики держави, спрямованої на зменшення обсягів тіньових фінансових потоків та формуванні механізму запобігання відмиванню «брудних грошей»); експертних оцінок (при дослідженні ефективності чинної методики розрахунку рівня тіньової економіки в Україні).

Структура дисертаційної роботи побудована лаконічно, окремі підрозділи пов'язані між собою, що забезпечується комплексним підходом. Роботу позитивно характеризує системність підходу до вирішення поставлених завдань і аналіз причинно-наслідкових зв'язків. Рекомендації, які сформульовано автором, ґрунтуються на аналіз макро- та мікроекономічних величин, ілюструються фактичним матеріалом, є достовірними, що підтверджується відповідними довідками про впровадження. Висновки є логічно-обґрунтованими, в повній мірі відображають основні положення виконаного дослідження, а також можливі результати їх впровадження.

Теоретична та прикладна цінність результатів дослідження

У дисертаційній роботі Задворних Сергієм Сергійовичем запропоновано вирішення актуального наукового завдання з розробки теоретичних і методико-прикладних рекомендацій щодо удосконалення фінансової політики держави у детінізації економіки України. Теоретичну цінність результатів дослідження складають запропоновані автором: категорія «фінансовий механізм запобігання відмиванню «брудних грошей»»; розробка наукових підходів щодо оцінювання обсягів тіньової економіки; науково-теоретичні підходи до підвищення ефективності функціонування органів фінансового контролю для забезпечення детінізації фінансових потоків на загальнодержавному рівні; науково-методичні підходи функціонування механізму запобігання відмиванню «брудних грошей» в Україні, що дає можливість комплексно реалізовувати детінізацію фінансових потоків.

Практичне значення одержаних результатів полягає такому: розроблено методику розрахунку рівня тіньової економіки в Україні; запропоновано рекомендації щодо імплементації у вітчизняну практику зарубіжного досвіду по боротьбі з тінзацією фінансових потоків за сферами впровадження – адміністративно-правовою, банківською і податковою. Прикладне значення

отриманих під час дисертаційного дослідження результатів підтверджено їх практичним впровадженням у діяльність: Громадської організації «По боротьбі з корупцією та незаконною діяльністю» (м. Тетіїв) (довідка про впровадження № 798/1 від 05.03.2015 р.); Міжнародного комітету сприяння боротьбі з корупцією та тіньовою економікою осередку Сумської області (довідка про впровадження № 8-15 від 03.03.2015 р.); Департаменту економічного розвитку і торгівлі Черкаської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 415/01 від 06.05.2015 р.).

Основні наукові результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету під час викладання дисциплін «Фінанси» та «Гроші і кредит» (довідка про впровадження № 201/01-10.02 від 10.02.2015 р.).

Наукова новизна результатів дослідження

Ознайомлення з результатами наукового дослідження та змістом автореферату дисертаційної роботи Задворних Сергія Сергійовича дало змогу визначити ключові положення, висновки і пропозиції, що характеризуються науковою новизною та в сукупності відображають належний науковий рівень автора. Серед найбільш вагомих наукових результатів дисертаційної роботи виокремлено:

– удосконалення понятійного апарату фінансової науки з визначенням поняття фінансового механізму запобігання відмиванню «брудних грошей» з відображенням його сутності та визначенням рівнів функціонування (с. 138 дисертації, с. 11 автореферату, результат підтверджено публікацією № 5 у авторефераті);

– удосконалення наукових підходів щодо оцінювання обсягів тіньової економіки, в результаті запропоновано класифікацію методів оцінювання обсягів тіньової економіки і 44 методи об'єднано в шість груп та виокремлено за рівнями застосування (с. 70-72 дисертації, с. 9 автореферату, результат підтверджено публікацією № 10 у авторефераті);

– удосконалення методики розрахунку рівня тіньової економіки в Україні, шляхом врахування додаткових параметрів тінізації: показники корупції та процент тінізації ринку праці. Ця методика доповнює офіційну Методику експертними методами і дає змогу повніше врахувати чинники

тіньових потоків, а також доведена до рівня практичного застосування у сфері готельно-ресторанного бізнесу (с. 77-86 дисертації, с. 7-8 автореферату, результат підтверджено публікаціями № 8, 13, у авторефераті);

– удосконалення науково-теоретичних підходів до підвищення ефективності функціонування адміністративних структур у забезпеченні детінізації фінансових потоків на загальнодержавному рівні в Україні (с. 94-101 дисертації, с. 9-11 автореферату, результат підтверджено публікацією № 6 у авторефераті);

– удосконалення напрямів реалізації фінансової політики держави щодо зменшення обсягів тіньових фінансових потоків, зокрема її домінани, що досягається за рахунок модернізації нормативно-правової детінізаційної бази, економічних норм, нормативів, санкцій за тінізаційну діяльність, створення структур на місцевому рівні щодо протидії цьому явищу з метою підвищення ефективності боротьби з тінізацією та корупцією (с. 123 дисертації, с. 11 автореферату, результат підтверджено публікаціями № 7, 12, у авторефераті);

– удосконалення науково-методичних підходів функціонування механізму запобігання відмиванню «брудних грошей» в Україні таким чином, що він ґрунтується на науково-обґрунтованих засадах, та враховує сучасний стан вітчизняної економіки і покликаний на те, щоби привести національну систему боротьби з відмиванням «брудних грошей» у відповідність до міжнародних стандартів (с. 146 дисертації, с. 13 автореферату, результат підтверджено публікаціями № 5, 14 у авторефераті);

– подальший розвиток періодизацій етапів тіньової економіки в світі та Україні, яка враховує основні етапи розвитку тінізації фінансових потоків та їх особливості від виникнення і до сучасності (с. 37-43 дисертації, автореферат с. 6-7, результат підтверджено публікаціями № 3, 18 у авторефераті);

– подальший розвиток рекомендацій щодо імплементації у вітчизняну практику інструментів фінансової політики по боротьбі з тінізацією фінансових потоків за сферами впровадження: адміністративно-правовою, банківською і податковою (с. 169-170 дисертації, с. 12, 14 автореферату, результат підтверджено публікацією № 1, 2, 9, 11, 17, 24 у авторефераті).

Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих автором наукових працях

За результатами дослідження опубліковано 24 наукових праць загальним обсягом 9,35 д.а., з них: основний зміст дисертації відображають підрозділи у 2-х колективних зарубіжних монографіях, загальним обсягом 1,47 д.а.; 12 статей, зокрема 4 зарубіжні статті (з них 2 входить до науко метричної бази РІНЦ) і 1 вітчизняна стаття (входить до науко метричних баз РІНЦ і Copernicus) загальним обсягом 2,3 д.а.; 7 статей у фахових наукових виданнях та 10 тез доповідей загальним обсягом 5,58 д.а. Всі публікації одноосібні.

Всі публікації підтверджують вагомий науковий доробок автора та повною мірою відображають представлені у дисертаційній роботі елементи наукової новизни, її теоретичні та методико-прикладні положення. Обсяг, кількість та якість друкованих праць відповідають вимогам щодо публікацій основного змісту дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук і, таким чином, надають авторові право публічного захисту дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Разом з тим дисертаційне дослідження має низку недоліків, які потребують висловлення зауважень:

1. Незважаючи на те, що поняття «детінізація економіки» винесено в назву роботи, в дисертації не викладено локалізовано в межах її структурних елементів, в чому полягає її зміст та концептуальна особливість. Варто було би також чітко вказати особливості та механізм руху тіньових фінансових ресурсів, зокрема, у держаному секторі економіки, приватному секторі та секторі держаного управління. Ця інформація розпорошена по всій роботі (с. 21-22).

2. Правильно ставлячи питання про проблему реформування системи державних фінансів (с. 86-102), варто було б більше уваги приділити заходам державних фінансових органів щодо формування системи відкритості та публічності використання публічних коштів як напрямку удосконалення фінансового механізму запобігання корупції, а саме використання коштів розпорядників бюджетних коштів, Пенсійного фонду та фондів соціального

страхування, фінансів державних та комунальних підприємств, НБУ, державних банків (с 86-93).

3. Дисертант приділяє значну увагу загальним методам оцінки обсягів тіньової економіки, теоретичним положенням функціонування такої її складової як ухилення від оподаткування. Робота суттєво б виграла від більш поглибленого аналізу показників втрат державного та місцевих бюджетів від несплати або заниження сум окремих податків, а також причин того, чому окремі бюджети різко втрачають податкові надходження в розрізі галузей, регіонів (с. 72-86).

4. В сучасних умовах в Україні надзвичайно гостро стоїть питання фінансового контролю бюджетних коштів в районах, охоплених військовими діями. Було б цілком логічно в рамках запропонованого автором удосконалення моделі підвищення ефективності функціонування адміністративних структур щодо детінізації фінансових потоків (Розділ 2, с. 86-102) здійснити також окреме дослідження, що враховує ризики втрати бюджетних коштів в сфері оборони (с. 88-91).

5. В роботі охарактеризовано схеми контролю за детінізацією з боку громадськості на загальнодержавному рівні але не повною мірою розкрито роль та механізм співпраці незалежних експертів з громадськістю та державними структурами на цьому рівні, що призводить до ускладнень при спробі налагодити таку взаємодію за запропонованим зразком (с. 100-101).

Відповідність роботи вимогам МОН України

Дисертаційна робота виконана українською мовою, оформлена у повній відповідності до норм і правил МОН України, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою автора та характеризується достатньо високим науково-теоретичним рівнем. Робота складається зі вступу, трьох розділів, переліку використаних джерел та додатків. Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає визначеним МОН України стандартам.

Зміст автореферату відповідає змісту дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Актуальність і своєчасність теми дисертаційної роботи, належний рівень обґрунтованості та достовірності сформульованих положень, висновків і

пропозицій, ступінь наукової новизни, науково-теоретична та практична значимість, стиль викладення та оформлення дозволяють зробити висновок, що дисертація Задворних Сергія Сергійовича на тему «Фінансова політика держави у забезпеченні детінізації економіки України» є самостійною завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати і вирішено важливе з теоретичної та прикладної точок зору завдання щодо розроблення теоретичних положень та обґрунтування методико-прикладних рекомендацій з удосконалення фінансової політики держави у детінізації економіки України. Мету та завдання, поставлені в дисертаційній роботі, в цілому досягнуто і успішно вирішено. В дисертаційній роботі витримано послідовність викладу теоретичних положень, що свідчить про значний обсяг виконаної роботи як в теоретичному, так і в прикладному аспектах.

Автореферат та опубліковані праці здобувача повною мірою відображають положення дисертації.

Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, за своїм змістом і якістю відповідає вимогам МОН України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема, пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567). Це дає можливість сформулювати висновок, що автор дисертаційної роботи Задворних Сергій Сергійович заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

к.е.н., доц. кафедри фінансів

Київського національного

університету імені Тараса Шевченка

Ю.Л. Наконечна

Підпис завірено

*Фідурка Ігор Іванович до спеціалізації -
вашої вченої ради №35.051.04
17.11.2015р.*
Ф. М. Шенка

ПІДПИС
ВЧЕНОГО
КАРАУЛ

09

[Handwritten signature]